

Kolozsváry Ernőné - Bedécs Gyula: Csontváryval Jajcában

Jajce szépségéről Csontváry képei kapcsán

A Banja Lukát Szarajevóval összekötő útról azonnal feltűnik a *Verbász* partján egy hatalmas elektromos centrálé, a ráépülő, mindig füstöt okádó vegyi üzemmel és vele szemben a Verbászba igyekvő *Pliva vízeséssel*. Mind a kettő *Csontváry Kosztka Tivadár* révén kapcsolódik a magyar kultúrtörténethez. A vízesés nem tartozik a legnagyobbak, a legbövizűbbek közé - igaz az egyik útikönyv a világ tizenkét legszebb vízesése között tartja számon - nekünk magyaroknak mégis a legismertebb. Mindez Csontváry Kosztka Tivadarnak köszönhető. Az 1853-ban született Csontváry élete alkonyán az 1910-es években - amikor egyre ritkábban vesztte kezébe az ecsetet - lakonikus rövidséggel írt arról, hogy miként jutott el Boszniába. Járt Capri szigetén, majd a dalmát tengerpart városaiban, 1902 nyarán "Selmecbányán töltöttem, a város megfestése után a budapesti keleti pályaudvar éjjeli megvilágítása

kötötte le a figyelmemet, azután Bosznia-Hercegovinát kellett elővennem. Mosztárban a római hidat a smaragdszínű Neretvával, a virágos kerteket pedig tavasszal. Utána következett a jajcei Pliva vízesése a szivárványos színekkel, az éjjeli villanytelep üzeme és a villannyal világított platánok naplementéje." Ezt a szűkszavú beszámolót olvasva nem gondolnánk, hogy Csontváryt erősen foglalkoztatták a láthatatlan erők, a fizikai, lelki-szellemi energia megnyilatkozásai, a

fény és a világosság küzdelme. Ennek a leképezése a Jajcei villanymű éjjel című festménye, amelyen az egyik elemző szerint a kiemelt fénypontok "a tűzenergia különböző megjelenési formáit szemléltetik". Természetesen meg sem szabad kísérelnünk, hogy a mai vegyi üzem képét és Csontváry festményét összevegyjük. Még akkor sem, ha a Jajcában festett másik, a Villanyvilágított fák Jajcában című festménye hordoz valamit a tájból és Boszniából. Ez is inkább látomás, mint valóság. Hogy Boszniában vagyunk, erre számárháton ül egy nőalak, ki mellett turbános férfi áll, míg túloldalt tarkaruhás alakok, s a szilvetszerűen felsejlő hegy is a várost körülvevő hegyeket idézi. De itt ne keressünk több Boszniát. Annál inkább megtehetjük ezt a Jajcei vízesés című képet szemlélve. Először a topográfiai hűség tűnik szembe: azt a helyet festi elénk, ahol a Pliva folyócska a Verbász vizébe szakad.

Minden vízesés látványa lenyűgöző. Az embert csodálattal tölti el az az energia, amit a lezúduló víz magában hordoz, hogy azt szétszórva békés, nyugodt vízfelületté szelídüljön. Csontváryt egyenesen rabul ejtette a víz energiája. Ez magyarázza érdeklődését, vonzódását a ezekhez a természeti jelenségekhez. Ezért kereste fel és festette meg a hatalmas energiát felszabadító vízeséseket. Járt Svájcban, a Tátrában, majd eljött Jajcába, a megfesteni vízesést. Próbáljuk a festményt, a valóság irodalmi megjelenítését és a fényképét egymás mellé illeszteni.

Sétáljunk el Asbóth János irányításával vízesést nézni. A Verbász felé nyíló Travniki kapun hagyjuk el az óvárost, és amint az alvárosból a folyón átvezető hosszú fahídra jutottunk, már látni kezdjük jobb oldalt a zuhatagnak roppant vízporfellegeit, hallottuk távol mennydörgését. Azóta a hosszú fahidat fémszerkezetű cserélték s a városi autóbusszpályaudvarig terjedő parkon keresztül juthatunk az út a vízeséssel szembeni lévő kilátóponthoz. Nézzük az innen készített fényképet és olvassuk hozzá Asbóth sorait. "És minő háttere van e meseszerű látványnak: Jajce gúla alakú hegye, melynek fellegetűkoronázta csúcsáig húzódik fel az okkersárga óváros apró keleti épületeinek zűrzavarával, kellő közepén, éppen a vízesés fölött az olasz campanile és valamivel fentebb balra zömök Medve-torony, jobbra a négyszögletű csonka óratorony a hatalmas várral. Csak ezen a ponton, ahol a középkor, a Kelet és egy gigantikus természet minden romantikája egyesül, látjuk, hogy Jajce a maga meseszerűségében páratlanul áll az egész világon." Most nézzük Csontváry képét és olvassuk hozzá a művészettörténész elemzését. "A harmadik jajcei képet objektívebb hang jellemzi... Formát tisztelő, rajzos elemek és finom színmegoldások, laza, oldott ecsetvonások és sommázott formák keverednek benne. Sziklák, fák között kanyargó folyó, a köveken

bukfenczeve, hasadékokon át tör elő és zuhan a mélybe a vízesés. A víznyalábokon szivárvány íve tükröződik. - a vízeséstől jobbra sziklafal húzódik, balra sétányon, rózsaszín lilába játszó kis pavilon. Majd nézzük a várost: "Festői téma a Pliva és a Verbász összefolyásánál a hegyekre kapaszkodó városka. Háza, mint csúcsos tetejű tubusok, tarka összevisszaságban torlódnak egymásra, a hegytetőn a fellegetűrárral, a citadellával, a reneszánsz campanilével, a karcsú minarettel már önmagában is festői látványt nyújtanak. A kettőt együtt szemlélve fogadjuk el a pécsi Csontváry Múzeum katalógusában írt összegzést: "A természet vad játékának, a látvány egészének önfeledt rácsodálkozás nem kellett, hogy saját érzéseit vetítse

a motívumban, a természeti organizmus itt pontosan egybeesik a művészi látomással." Csontváry festményét és a magunk előtt látott természeti képet együtt nézve lesz maradandó élmény a látvány. S közben közelebb jutunk Csontváry művészetéhez is.

Jajce

Tesanjából Donji Vakufon át kicsit visszafelé kanyarodva, vagy Banja Lukából a közvetlen utat választva jutunk el a magyarok által egyik legismertebb boszniai településre, az utolsó bosnyák királyok egykori székhelyére, Jajcebe. A város történelme - mint cseppben a tenger - kicsiben magába foglalja az egész országot. Itt koronázták uralkodóvá a legutolsó bosnyák királyt, Stevan Stomasevicet, majd nem sokkal később, 1463-ban II. Mohamed ugyanitt fejeztette le a vár alatti táborában. Erre a várvedők is letették a fegyvert. De még ugyanebben az évben Mátyás király csapatai felszabadították az erődítményt, és létrehozták a Jajcei bánságot. (Egy helyi kiadványban találtam a "felszabadították" kifejezést - milyen kellemes olvasni.)

Nem sokkal a Mohácsi csata után - 1527 - azonban Huszref bég, Szarajevó későbbi nagy építetője újra elfoglalta a várost és a várat.

1878-ban ismét visszatértünk. Ahogy írják, Jajcét az Osztrák-Magyar Monarchiához csatolták. Ekkor épült meg a várost Banja Lukával összekötő országút és vasútvonal. Ugyancsak ekkor készült a vízierőmű és az akkori viszonyok között Európában legnagyobb ferroszilícium gyár.

A fontos történelmi események közé tartozik, hogy 1943. augusztusától 1944. elejéig itt alakult, itt működött az új Jugoszlávia központja illetve a Jugoszláv Felszabadítási Mozgalom. Az 1992-es háború idején sokan elmenekültek a városból. Ezerötszáz diák például Svédországban telepedett le. 1995. után többen külföldről is visszatértek, de inkább csak az idősebb generációkból.

A Banja Luka vagy Szarajevó felől érkező vendég a Vrbas folyó hídján áthaladva jut a városba. Amilyen kopottan néz ki a híd, s amennyire rémisztő baloldalon látható füstfölgő vasgyár, annyira gyönyörű a jobb kéz felől (egy és kettő óra között) látható vízesés.

(Persze, jobb, ha nem parkolunk le a hídon, mert sok pénzünkbe kerülhet. Azonnal utána jobbra fordulva - a buszpályaudvar mellett - találunk megfelelő megállóhelyet.)

A hídra visszasétálva közeli ismerősként üdvözölhetjük a Csontváry Kosztka Tivadar által 103 éve festett képnek köszönhetően a Vrbas- és a Pliva-folyó találkozási pontját, ahol a Pliva hatalmas víztömege 20 méter magasból zuhog alá. A látványt még romantikusabbá teszi a fölötte magasodó várhegy.

A részleteiben ma is álló várat a 14. század utolsó éveiben építette Hrvoje Vukčić. A fél tojást formázó szikla alapról a város állítólag ekkor kapta a Jajce - tojás - nevet. A vár romjai közül kiemelkedik a muzulmánok lakta településekre jellemző óratorony. Egy másik legenda szerint Tojással erősítették meg a vár falait - ebből kapta a város a nevet. A gyönyörködés után akár gyalog is folytathatjuk utunkat. A híd után forduljunk

jobbra - a Vrbas, majd a Pliva partját követve -, s sétáljunk el a két folyó találkozása felett, egy

benzinkút szomszédságában kialakított kilátó teraszhoz. Innen sokkal közelebről, kicsit más szögből csodálhatjuk meg a lezúduló vizet. (a legszebb látvány valószínűleg a Vrbas tölcsős partjáról nyílnak, ahonnan talán Csontváry is festette. Sajnos nekünk nem volt időnk arra, hogy ezt felfedezzük.) Mielőtt a Pliva hídján átkelnénk közvetlenül a várhegy oldalához, betérhetünk a második világháború alatti antifasiszta ellenállás emlékeit bemutató múzeumba. A várhegyet körülfogó óvárosban, és a várban - ha közben előkerült a kulcs - további érdekes látnivalókat találunk. Közülük a Travnik-kapunál álló "Omár bég-házat" - falánál egy a török időkből származó kúttal.

Megnézhetjük a vár nyugati sarkánál - a Medve-torony közelében - lévő 15. századi katakombákat, a Vukčić család földalatti temetőhelyét, s a vártól kicsit észak-nyugatra a 4. századi Mitrász-szentélyt. A várostól nyugati irányba indul egy kb. öt kilométeres hosszú tórendszer, a Nagy és a Kis Pliva-tó. Nagy kajakversenyeket szoktak rendezni, de állítólag a pecázáshoz is kiváló hely. Mindkettő nagyon szép, akárcsak a közben látható apró öreg vízimalmok. A parton szállodák, nyaralók, vendéglők sorakoznak és van egy hosszú strand is.

A Vrbas mentén északi irányba haladva mintegy öt kilométerre található Podmilacje 14. századi templománál, a védőszent, Szent Iván napján - június 24 - 50 ezer zarándok gyűlik össze.

Jajce látnivalói:

- a Pliva vízesése
- Avnoj ház, Omer bég háza, Eszma szultán dzsámi, Szent-Lukács templom harangtornya, Medve torony és a

- katakombák, Fellegvár, Banja Lukai kapu városfalakon kívül: Mitrász-szentély, 16. századi vízimalmok

Travnik

Dobojtól tovább indulva délre, Zenica után jobbra fordultunk a Bosna és Lasva találkozásánál. Az elágazástól mintegy 25 kilométerre található a közép-boszniai kanton közigazgatási központja, mintegy 30 ezer lakosú Travnik.

A vezérek városának is modják, mert a török időkben 77 vezér irányította. A főtéren a legutolsó háromnak állít emléket a vezérek türbéje - sírja. (a balról látható képen.) A 17. század végétől 1851-ig Bosznia adminisztrációs fővárosa volt. Ebben nekünk, illetve szövetségeseinknek is része volt. A török kiűzését vezető Savoyai Jenő seregei elől idemenekültek Szarajevóból a hivatalok. A Lasva-folyó völgyében, a Vlasic-hegy és a Vilenica-hegy között fekvő településen talán még a Tesanjban tapasztaltnál is jobban megmaradt a középkori törökös hangulat. (Sok mindennek nem ismerik az idejét, de azt írás rögzíti, hogy a törökök 1463-ban szállták meg.) A hegyoldalban magasodó vár, számos mecset, minaret, a nagyvezérek fútcai türbéi nagyon érdekesek az északabbról érkezőknek.

A város egyik nevezetessége a Nobel-díjas író, Ivo Andric múzeumként berendezett szülőháza. (Illetve a szülőház helyén épített ház, mert az igazi összedőlt.)

Nekünk majdnem ennyire érdekes a piac bejáratánál álló Hafizadic-ház, amelyet százötven évvel ezelőtt egy itt letelepedett honfitársunk, dr. Galántai Gábor építtetett. Az 1848-as szabadságharc leverése után menekült Boszniába. (Helyi vezetőnk szerint sohasem lakott a városban, először Belgrádban, aztán Bugojinoban élt. De azt nem vitatják, hogy a házat ő magyar építtette.) Most vásározásra használják előtte a járdát piaci napokon. A közelében áll egy katolikus templom az Osztrák-Magyar Monarchia idejéből. Láttunk már szebbet is, de érdekes. A piactól ellenkező irányba indulva találjuk a nagy Sarena dzsámít, aminek földszinti, földbe mélyedő részében ma is működik bezistan. A neve magyarul több színű dzsámít jelent. Nem igazán régi, de látványos.

A közelben van egy kellemes étterem, a Plava Voda - kék víz. A csendes esti órákban különösen hangulatos a közelben zubogó bővízű folyó hangja miatt, amely a nevét is adta a vendéglőnek. (Ha jól értettem, ez nem a Plava, hanem egy önálló forrás táplálja. De ez egyáltalán nem biztos.) Olyan erős a sodrás, hogy 1903-ban kisebb erőművet is építettek rá. Az étteremben több helyi étel közül lehet válogatni az étlapról, s az árak kimondottan barátságosnak mondhatók - egyedül a borok közül a 2 decis kiszereletet nem ajánlom, és talán az üdítő italok drágák egy kicsit, a sör és a literes bor olcsó. A legdrágább étel 12 Km volt, de pisztrángot körettel már 8ért kínáltak.

travniki fotók: <http://outdoors.webshots.com/photo/2241702330072054912NNVPWQ>

Travnik látnivaló:

- Hadzi Ali bég dzsámi, Felső-carsijai óratorony, türbék, Petar Barbaric Katolikus laskolaközpont, Helytörténeti Múzeum, Ivo Andric szülőháza, Tarka (szulejmán) dzsámi, Vár és környéke: Alsó-carsijai óratorony, Elci Ibrahim pasa iszlám középiskola

Római híd Mosztarban

1903

Olaj, vászon, 92 x 185 cm

Janus Pannonius Múzeum, Pécs (letét)

A művész sorra kipróbálta a természetábrázolás különféle módjait: a naturalisztikus, objektív megközelítéstől hamar eljutott a látvány szubjektív átköltéséig. Témaválasztása sem esetleges. Vándorlásai során azokat a nagy hagyományokkal rendelkező helyeket kereste fel, ahol a különleges természeti adottságok az ősi kultúrák emlékeivel együtt nyújtottak felemelő, olykor kataritikus élményt a szemlélőnek.

Csontváry 1903 tavaszát Hercegovinában és Boszniában töltötte. Mosztár ihletéséből született a Tavaszyiállítás Mosztarban és ez a kép. A smaragd vizű Neretván átívelő hidas látkép az álomszerűbb: kihaltsága, ember nélküli csendje talán az emberfeletti feladatokat vállaló festő magárahagyatottságát és társtalanságát is kifejezi. Hiába ragaszkodik a motívumok topográfiai hűségéhez, hiába sűrít kétféle nézőpontot a minél jellemzőbb összkép kialakításához, a fantáziavilág legyőzi az objektivitást, a különös színhangulat álomba transzponál.

A híd XX. század végi felrobbantása egy pillanat műve volt, holott 1556-tól kilenc éven át építették. A festő tévesen nevezte rómainak, hiszen a híres török építész, Hajrudin műve volt. A festmény másik jellemző motívuma, a vízesés Jajce nagyszabású látképén még fontosabb szerephez jut. Csontváry gyakran ábrázolt vízeséseket: a létfontosságú őselem, a magasból alázuuló víz hatalmas erejét mint természetszimbólumot is megragadta.

A mostari Öreg híd rekonstrukciója

Mostar ugyan nem képezi szerves részét a mai Horvátországnak, de nagyon sok utat szerveznek ide.

Aki pedig Bosznián keresztül megy Horvátországba, az keresztülmegy Mostaron, ezért érdemes egy kicsit jobban megismerni Mostar és az Öreg híd történelmét.

Mostar nevét jellegzetes jelképéről, az Öreg hídról kapta (*most* = híd, *stari* =

öreg). Mostar eredetileg keresztény város volt, de a török időktől kezdve a lakosság elkezdett muzulmánosodni. Ma Mostar képezi a határ vonalat a kereszténység és a muzulmánok között.

Ez a határ vonal - az Öreg híd - azonban nem csak a kereszténység és a muzulmánok közötti határ vonalat jelképezi, hanem ez az Öreg híd kapcsolja össze a két különböző kultúrát. Míg a Neretva egyik oldalán a muzulmánok a mecsetekben szombaton imádkoznak, addig a Neretva másik oldalán a keresztények ezt vasárnap (az Úr napján) teszik. A több évszázados együttélés egy nagyon törékeny kapcsolatot épített ki a két kultúra között.

A mostari Öreg hidat még a XIV. században Szulejmán szultán építtette, hogy át tudjon kelni a serege a Neretva folyón. Akkoriban ez a híd volt a legszebb és legösszetettebb. Olyan látványosság volt, mint a római Colosseum vagy a görög Akropolisz.

A mostari Öreg híd

A több mint 400 évig épségben fennmaradt hidat 1993-ban rombolták le a Dél-szláv háború idején. Az újjáépítése csak 10 évvel később kezdődött el.

Az újjáépítés kezdetekor mind a bosnyák muzulmán, mind a horvát keresztény lakosság azt szerette volna, hogy az új híd a több száz éves formáját nyerje vissza. Ez a híd jelentette számukra a kapcsolatot a két kultúra között, ezért ragaszkodtak ennyire az Öreg híd formájához.

A helyreállítási munkálatokat magyar hídépítő mérnökök kezdték el. Ők emelték ki a Neretvából a lerombolt kőtömböket. Sokáig abban bíztak, hogy a kőtömböket fel lehet még használni az új híd építéséhez, de a kiemelésük után rögtön kiderült, hogy annyira megsérültek a kövek, hogy mindent előlről kell kezdeni.

Kőtömbök a Neretva partján

A firenzei egyetememen dolgozták fel az Öreg hidat alkotó több mint ezer kőtömböt és ott is tervezték meg az új híd térbeli képét. A tervezés során minden egyes kőtömböt külön-külön meg kellett tervezni ahhoz, hogy az új híd pontosan olyan legyen, mint a régi.

A kőtömbök kivitelezése során egy újabb náció érkezett Mostarba: a törökök. Ezúttal nem hódító szándékkal érkeztek a törökök Mostarba, hanem azért, hogy megmunkálják a több mint ezer kőtömböt. A keresztény horvát lakosság nem nézte jó szemmel a muzulmán törökök érkezését. A feszült hangulatot tovább fokozta az, amikor a török kőfaragók a munka megkezdésekor egy kecskét áldoztak fel.

A török kőfaragók két évig dolgoztak a kövek megdolgozásán. Közben német- és orosz hídépítő mérnökök csatlakoztak az újjáépítési munkálatokhoz.

Az építési folyamat a kőtömböket összekötő habarcs kidolgozásakor akadt el. A mérnököknek nem sikerült olyan szilárdságú kötőanyagot kidolgozniuk, mint amelyet az eredeti hídépítők használtak. Két évig próbálkoztak, de a tudományuk nem hozott sok sikert. Végül a török kőfaragók nyomására kipróbálták az ősi recepten alapuló habarcsot. Ennek az alap elemei: citrom, kecskeszőr, csontpor és tojássárgája (akkoriban még nem ismerték a cementet). A mérnökök nem akartak hinni a szemüknek, amikor a tesztek során kiderült, hogy a szakácskönyvbe illő ősi habarcs hozza azokat az eredményeket, ami a híd összetartáshoz szükséges. Ezzel az ősi habarccsal készült el az új mostari Öreg híd.

Az új Öreg híd

Több éves nemzetközi munka eredményeképpen visszakért az eredeti helyére, eredeti formájában a mostari Öreg híd.

Ez a Híd ugyanúgy, ahogy több száz éve, most is a muzulmánok és a keresztények közötti határvonalat és törékeny kapcsolatot jelképezi.

Története

A mai Mostar területén már az őskorban is laktak. A neolitikus, bronz és vaskorból több mint 150 emlék került elő. A [Római Birodalom](#) idején a terület az [Illír](#) tartomány része volt. Itt futott keresztül a neretva útvonala. A IV. – VI. század között Cimben (ma Mostar része) bazilika épült, és Sarsenterum püspökség székhelye lett.

A középkorban először a Hum Birodalom rész lett, majd a [7. században](#) a [szlávok](#) érkeztek a vidékre. A 10. században a szerb [Nemanjićok](#) uralkodtak a vidéken (elsőként Mihajla Viševića (910. – 950.)), majd a bosnyák bánok irányítják Mostar környékét.

A [XV. században](#) a Neretva jobb partján a Cim város volt, ahol egy erőd állt, a bal partján Nebojša erőd állt. A városról az első írásos emlék [1452.](#) április 3-án kelt. Ezt egy dubrovnikai jelentésben szerepel. A jelentésben ez áll: ha preso quello di . . . Blagay et do castelli al ponte de Neretva (vettem . . . 2 erőd áll a hídon a Neretván). A Mostar név első alkalommal [1468-1469](#) között fródott, amelyben egy település szerepel 2 erőddel.

Az oszmánok 1468-ban érkeztek a városban. Mostarban ekkor 35 katona állomásozott. A város a XVI. században a Neretvai szandzsák székhelye lett. 1566-ban építették az Öreg-hídat, amely ma a város nevezetessége.

XVI.-XVII. században kelt feljegyzés szerint a városban 10 000 fő lakik, tipikus oszmán település: piac (čaršija), lakónegyedek (mahale).

Mostar címere

[1833](#)-ban a hercegovinai [szandzsák](#) székhelye a város. Vezetője Rizvanbegović Ali pasa. Ez időtájt több konzulátus is működött itt: [Ausztria](#), [Olaszország](#), [Oroszország](#), [Egyesült Királyság](#), [Franciaország](#). [1862](#)-ben építették ki a Mostar-Metković utat.

Mostar a [19. század](#) végén élénk szerb irodalmi központtá nőtt ki. Mostar legjelentősebb szülőtte Aleksa Šantić (1868-1924) a szerb romantikus líra jeles képviselője.

Lakosság

A város lakossága vegyesen katolikus [horvát](#), muzulmán [bosnyák](#) és ortodox [szerb](#) volt ezért [1994](#)-ben, a [dél-szláv háborúk](#) idején a lakosság rendkívül sokat szenvedett. A közparkok közül ma nem egy temetőként szolgál. A város ma gyakorlatilag kettéosztva működik, a Neretva bal partján bosnyákok, a jobb partján horvátok élnek. Mostar szerb lakossága a náci Németország által létrehozott és támogatott fasiszta horvát [usztasa](#) uralom alatt (1941-1945) rengeteget szenvedett, ellenük irtóhadjáratot folytattak, így számuk erőteljesen megfogyatkozott. Az utolsó dél-szláv háború alatt Mostar szerb lakossága elmenekült.^{[[forrás?](#)]}

Látnivalók

- Az Öreg híd a háború alatt a horvát hadsereg a Neretvába robbantotta. Ezt később közös német–magyar erőfeszítéssel sikerült újjáépíteni, és ma már az azt körülvevő történelmi negyedbe is kezd visszatérni a turistaforgalom. Helyi hagyomány, hogy a mostari legények a hídról fejest ugranak a folyóba, ezzel keresve némi pénzt a halálra vált turistáktól. (A háború után ez a szokás a folyóban maradt aknák miatt sokáig életveszélyes volt.)
- Kultúrközpont "Mostar"
- "Abrašević" ifjúsági központ
- "Pavarotti-Mostar" zenecentrum
- Hercegovina-múzeum
- Gyerekkönyvtár
- "Luka" városi könyvtár
- Népszínház
- Aleksa Šantić-ház

- Karadžoz-bég dzsámija
- Ferenc-tempomom
- Bišćevića utca, híres török házakkal

Szarajevó

Szarajevó (boszniai nyelven, horvátul és szerbül **Sarajevo**, **cirill írással** **Сарајево**, törökül **Saraybosna**, mely névből a "saray" tag palotát jelent) **Bosznia-Hercegovina** fővárosa. A **Dinári-hegységben**, a **Miljacka**-folyó két partján fekszik. Lakosságát elővárosaival együtt 400 ezer főre becsülik. Túlnyomóan **bosnyákok**, ezenkívül **szerbek** és **horvátok** lakják.

Szarajevó a fővárosa az ország két ún. entitásának, a **Bosznia-Hercegovinai Föderációnak** és (legalábbis hivatalosan) a **Szerb Köztársaságnak** is.

Az **oszmán** hódítók alapította város az újkor hajnalán **Európa** legfejlettebb városai közé számított. Az **osztrák-magyar** korszak kapcsolta be az európai kulturális vérkeringésbe. A jugoszláv állam időszakában már **téli olimpia** házigazdája is volt.

Szarajevó nevével több fontos történelmi esemény is összeforrt. **1914**-ben itt lett merénylet áldozata **Ferenc Ferdinánd** osztrák trónörökös, ami ürügyül szolgált az **első világháború** kirobbantásához. De a szarajevóiak élték át a **boszniai háború (1992-1995)** alatt a modern kori történelem egyik leghosszabb, több mint három éven át tartó ostromát is.

A város egyedülálló légkörét a történetét alakító négy vallási csoport (**római katolikus**, **muszlim**, **ortodox** és **zsidó**) által hátrahagyott épített és más kulturális javak adják. Az útikönyvek szerint Szarajevó a világ egyetlen városa, ahol néhány száz méteren belül katolikus és ortodox **templom**, **mecset** és **zsinagóga** is található.

Fekvése

Szarajevó **Bosznia-Hercegovina** keleti felén (a történelmi Bosznia tartományban), a **Bosznia-Hercegovinai Föderációban** fekszik. Kiterjedése 142 négyzetkilométer. A város nagy része az azt kelet-nyugati irányban átszelő **Miljacka** folyócska völgyében lévő, 500 méter tengerszint feletti magasságú síkságon (*Szarajevói-völgy* vagy

polje) húzódik, de a keleti részen elterülő **Óváros** egyes külvárosokkal együtt a környező hegyek oldalaira is felkúszik, egészen 900 méteres tengerszint feletti magasságra. (Az Óváros egy része szűk, meredek utcáskáiról nevezetes). Az **Ilidža** nevű külvárosban található a **Vrela Bosna**, azaz a **Bosna** folyó forrása, a szarajevóiak kedvenc kirándulólhelye.

A várost a **Dinári-hegységhez** tartozó öt nagyobb hegy koszorúzza, amelyekben népszerű kirándulólhelyek és sípályák vannak. A hegyek a következők:

- Bjelašnica (2067 m)
- Igman (1502 m)
- Jahorina (1913 m)
- Trebević (1627 m)
- Treskavica (2088 m)

A régió egyetlen természeti veszélyforrását a ritkán előforduló földrengések jelentik.

Szarajevó

Éghajlat

Szarajevó éghajlata — a szűkebb értelemben vett Boszniáénak megfelelően — kontinentális. A nyarak melegek, és ilyenkor a 35 °C-os hőmérséklet sem ritka. A telek hidegek, és a város nagy tengerszint feletti magassága miatt mindig havat hoznak.

Az év legmelegebb hónapja július, amikor a középhőmérséklet 19 °C körül alakul; augusztus csak egy fokkal hűvösebb. Az év leghidegebb hónapja január, -1 °C-os középhőmérséklettel. Az éves középhőmérséklet 10 °C.

Szarajévóban az éves csapadékmennyiség 905 mm körül mozog. A legcsapadékosabb hónap október, amikor átlagosan 89.4 mm eső esik. A legszárazabb hónap február, 61.4 mm-es átlaggal. Az átlagos légnyomás a város szintjén 942.3 millibar, ami az év során keveset változik.

Története

A mai Szarajevó vidékének története a [kőkorszakkal](#) indul, amikor az ún. *butmiri kultúra* (Butmir helyi földrajzi névből) virágzott a területen. A környéken számos [illír](#) település is volt. A Kr. e. [9. században Róma](#) hódította meg a területet. A római korban a mai [Iliđža](#) területén feküdt *Aquae Sulphurae* település.

Középkor (1450-es évekig)

A [szlávok](#) a [7. században](#) érkeztek Boszniába, de itteni korai történetükről nem tudni túl sokat. Valószínűsíthető, hogy a Szarajevói-völgybe is beköltöztek, ahol az [illír](#) jelenlétet váltották fel. [Bíborbanszületett Konstantin De administrando imperio](#) (A birodalom kormányzásáról) című munkája a [szerbek](#) lakta *Katera* városról tesz említést, amelyet Szarajevótól délkeletre tártak fel.

A mai Szarajevó környéke a középkor későbbi szakaszában *Vrhbosna tartományban* feküdt. Magáról *Vrhbosna* településről csak annyi biztos, hogy létezett: egyesek szerint kisebb, megerősített helység, míg mások szerint a mai Szarajevó területén fekvő jelentősebb város volt. Utóbbiak arra alapozzák véleményüket, hogy egy [1238-as pápai](#) dokumentum szerint a városban [székesegyház](#) is épült. (Őket erősíti az a tény is, hogy [Cirill](#) és [Metód](#) tanítványai szintén templomot emeltek a [Bosna](#) forrásánál).

Oszmán kor (1450-es évek-1878)

Császár-dzsámi

Szarajevó alapítása az [1450-es évek](#)re tehető, tehát még azelőttre, hogy az oszmánok [1463](#)-ra teljesen meghódították volna Bosznia tartományt. (A város alapításának hagyományos dátuma [1461](#)). Szarajevó helyén egy apró, *Brodac* nevű falu feküdt, amelyen [Isa-bég Isaković](#) építtetett várost, annak minden szükséges intézményével együtt: többek között [bazár](#) (fedett piac), [török fürdő](#), [han](#) (kereskedők szálláshelye) és kormányzói palota (*Saray*) épült (utóbbi adta Szarajevó nevét). Az első mecset [II. Mehmed](#) szultán tiszteletére a *Császár-dzsámi* (*Carova džamija*) nevet kapta.

Az Óváros

Szarajevó virágzása a [16. századra](#) tehető, amikor [Husrev-bég](#) felépíttette a mai [Óváros](#) nagy részét, a *Gázi Husrev-bég dzsámival* és a szintén a saját nevét viselő könyvtárral egyetemben. Szarajevó lakosságát eleinte szinte kizárólag a környező lakosság [iszlámra](#) áttért tagjai alkották. Hamarosan [ortodoxok](#) is jöttek, és egy [raguzai](#) (ma: [Dubrovnik](#)), [katolikus](#) kereskedőkből álló kolónia is alakult. A [Spanyolországból](#) elűzött [szefárd zsidók](#) a 16. század elején érkeztek, amivel Szarajevó *négy vallás városává* vált. A város közben infrastrukturálisan is fejlődött: kereskedelmi utak metszéspontjában fekvő elhelyezkedése és ennek megfelelően kiépített infrastruktúrája, kulturális intézményei, víz- és csatornahálózata [Európa](#) egyik legfejlettebb városává tették. [1660](#)-ra mintegy 80 ezer lakosa volt, és ezzel [Isztambul](#) után a [Balkán-félsziget](#) második legnépesebb városává lépett elő.

A régi ortodox templom

[1697](#)-ben — a [magyar történelemben](#) a török uralom alóli felszabadító szerepét betöltő — [Savoyai Jenő](#) kifosztotta, majd felgyújtatta Szarajevót. A megsemmisült várost újjáépítették, bár régi fényét már csak az [Oszmán Birodalom](#) egyre fokozódó hanyatlása miatt sem szerezhette vissza. Az [1800-as évek](#) elejére a városnak már csak kb. 60 000 lakosa volt. Szarajevó — iparosítással együttjáró — modernizálása az oszmán uralom utolsó éveiben indult, de csak azután vett igazi lendületet, hogy az [Osztrák–Magyar Monarchia](#) [1878](#)-ban [okkupálta](#) a tartományt.

Osztrák-magyar kor (1878-1918)

A Nemzeti Könyvtár

Az osztrák-magyar korban kiteljesedett az iparosítás, az iskolák elterjedésével visszaszorult az [analfabetizmus](#), a [cirill írást](#) visszaszorította a [latin](#), a felsőoktatási intézmények megjelenésével és a sajtó elterjedésével pedig a kulturális és az irodalmi élet kapott friss szelet.

A római katolikus székesegyház

A [Habsburg Monarchia](#) építészei és mérnökei számára presztízsfeladat volt az újonnan szerzett tartomány fővárosának modernizálása. A belvárost sújtó tűzvész után a negyed eredeti épületeinek oszmán stílusa az újonnan emelt épületek közép-európai építészeti jegyeivel, köztük a [szecesszióval](#) és a sajátosan [orientális](#) hatású [moreszkóval](#) keveredett. Ez utóbbi legszebb példája Sarajevó legjelentősebb épülete, az [1992](#)-ben felgyújtott, és belülről kiégett [Nemzeti Könyvtár](#) (eredetileg [Városháza](#)). A korszak egyéb jelentős épületei a [római katolikus Jézus Szíve Székesegyház](#), a [Zsinagóga](#), az [Országos Múzeum \(Zemaljski muzej\)](#), a [Nemzeti Színház](#) és a [Szépművészeti Akadémia](#) (eredetileg [evangélikus](#) templom). Az oszmán időkben elkezdett [Szerb Ortodox Székesegyház](#) építése is ebben a korszakban fejeződött be.

Szarajevó lakossága [1910](#)-ben 52 000 főt számlált. [Bosznia-Hercegovina](#) fővárosa volt [Európa](#) első városa, amelynek utcáin [villamos](#) járt.

A sarajevói merénylet helyszíne

Az [első világháború](#) kirobbantásához vezető incidensre, az osztrák [Ferenc Ferdinánd](#) trónörökös és felesége, [Chotek Zsófia Gavriló Princip](#) szerb nacionalista általi meggyilkolására Sarajevóban került sor [1914. június 28-án](#). A Monarchia szétesésével Bosznia-Hercegovina az újonnan megalakult [Szerb-Horvát-Szlóven Királyság](#) része lett.

A jugoszláv államok időszaka (1918-1991/1992)

Szarajevó [1918](#) és [1929](#) között Bosznia, majd a királyi diktatúra bevezetésétől, és az ország új, bánóságokon alapuló közigazgatási felosztásának végrehajtásától fogva — az [1929](#)-től immár [Jugoszláv Királyság](#) nevet viselő ország — [Drinai Bánóság](#)nak székhelyeként, korábbi jelentőségét elveszítve vegetált.

A második világháború idején, [1941](#)-ben Sarajevó — [Bosznia-Hercegovina](#) többi részéhez hasonlóan — a [náci Németországgal](#) szövetséges és az [usztasák \(horvát fasiszták\)](#) által irányított [Független Horvát Államhoz](#) került, a város [szerb](#) és zsidó lakosságának egy része pedig a [holokauszt](#) áldozata lett. A várost [Josip Broz Tito partizánmozgalma](#) szabadította fel [1945](#) áprilisában.

A titói [Jugoszláviában](#) Sarajevó visszakapta korábbi jelentőségét azáltal, hogy a fontos ipari központ szerepét kapta. A háború utáni 115 ezerről a lakosságának száma az 1990-es évek elejére 430 ezer főre emelkedett. Az Óvárostól nyugatra fekvő részeken modern épületek, lakótelepek emelkedtek. Erre a korszakra esik az [egyetem](#), a [Tudományos és Művészeti Akadémia](#), továbbá számos múzeum, galéria, oktatási intézmény és a [Rádió-televízió](#) alapítása. A város növekedése az [1980-as évek](#) elején érte el tetőpontját, amikor Sarajevó az [1984-es téli olimpia](#) házigazdája volt.

A közelmúlt (1992-)

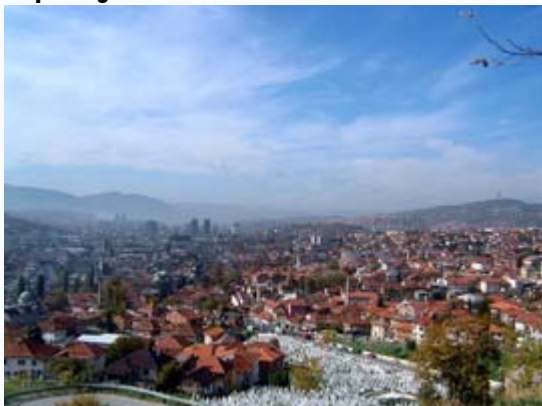

A bosznia-hercegovinai parlament égő épülete 1992-ben

1992. április 6-án a boszniai szerb hadsereg körülrzárta Sarajevót, amivel megkezdődött a város 1995 októberéig tartó ostroma, amelyben a Jugoszláv Néphadseregnek kulcsszerepe volt. Az ostrom alatt kb. 12 ezer ember halt meg, és további 50 ezren sebesültek meg. A háború következményeként Sarajevó drámai népességmozgáson ment keresztül.

A város újjáépítése rögtön a háborút követően megindult, és a következő évtized közepére nagyrészt be is fejeződött. A ma is épülő városban a régebbi korok és a szocialista időszak épületei mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a modern irodaépületek. Az újjáépítésből az izslám országok is kivették a részüket: a térség legmagasabb felhőkarcolója például egy boszniai-malajziai vegyesvállalat beruházásaként épül.

Népesség

Mivel 1991 óta nem rendeztek hivatalos népszámlálást, Sarajevó lakosságának pontos számát nem lehet tudni. A Sarajevó kanton kormányától származó 2002-es évi becslés Sarajevó teljes lakosságát 297 399 főre teszi, az elővárosokkal együtt számított Sarajevóét pedig 401 118-ra.

A hivatalos kormánystatisztika szerint Sarajevó lakosságának egy négyzetkilométerre eső sűrűsége 2470 fő. A legsűrűbben lakott rész Novo Sarajevo község (općina/opština)(7525 fővel), míg a legalacsonyabb népsűrűségű Stari Grad(743 fő/négyzetkilométer).

Sarajevó legnagyobb etnikai csoportja a bosnyákok 230 ezer fővel (a város lakosságának 77,4%-a). A második legnagyobb csoport a szerbeké (35 ezer fő, 12%). A horvátok adják nagyságrend szerint a harmadik csoportot (22 ezer fő, 7,5%). 9 283 fő (a teljes népesség 3,1%-a) "egyéb" kategóriába tartozónak vallotta magát. Köztük talán szefárd zsidók, romák illetve külföldiek lehetnek.

Vallás

Sarajevó a reisul-l-ulemának, a bosznia-hercegovinai muszlim hitűek vezetőjének, a Szerb Ortodox Egyház dabroboszniai mitropolíájának, valamint a katolikus egyház vrhbosnai érsekségének székhelye. A városban számos mecset, templom és több zsinagóga is található.

Közigazgatás

Sarajevó kanton kormányának épülete

Sarajevó Bosznia-Hercegovina fővárosa és politikai központja. Az alkotmány szerint ezenkívül fővárosa még az állam két ún. entitásának, a Bosznia-Hercegovinai Föderációnak és a Szerb Köztársaságnak is. (A Szerb Köztársaság de facto fővárosa azonban Banja Luka, ahol az entitás parlamentje is található). Sarajevó egyben Sarajevó kanton székhelye.

Szarajevó város négy községből (*općina*, szerbül *opština*) áll, és a kevés, saját önkormányzattal rendelkező bosznia-hercegovinai város egyike. A fővárosban székel ezenkívül több tucat [nagykövetség](#) és [nemzetközi szervezet](#).

A városi önkormányzat

Az államhatalom helyi szerve *Gradsko vijeće*, vagyis *Városi Tanács*.

A tanács tagokat községenként választják. A 24-tagú tanács vezetői az elnök, két helyettese és a titkár.

A helyi végrehajtó hatalom a *Gradska uprava* ('városi igazgatóság', kb. önkormányzat), amely a polgármesterből, végrehajtó tanácsából és számos más helyi szervezetből áll. A [polgármester](#) munkáját két helyettes segíti.

A Gradska uprava számos kommunális vállalatot működtet, ezek a következők:

- Városi Általános Igazgató Vállalat (*Gradska služba za opću upravu*)
- Városi Pénzügyi Vállalat (*Gradska služba finansija*)
- Városi Helyi Foglalkoztatási Vállalat (*Gradska služba za urbano poslovanje*)
- Városi Várostervezési Vállalat (*Gradska služba za urbano planiranje*)
- Városi Kommunális Művek Vállalat (*Gradska služba za komunalne poslove*)

Igazságszolgáltatás

[Bosznia-Hercegovina](#) legfőbb bírói testülete, a kilenc tagú *Alkotmánybíróság*, a [Bosznia-Hercegovinai Föderáció](#) Legfelsőbb Bírósága és [Szarajevó kanton](#) *Kantonális Bírósága* székhelye egyaránt Sarajevóban van.

Közigazgatási felosztás

Szarajevó közigazgatásilag négy *községre* (*općinára*, vagy szerbül *opština*ra) oszlik. Ezek a következők:

- Centar (*Belváros*)
- Novi Grad (*Újváros*)
- Novo Sarajevo (*Új-Szarajevó*)
- Stari Grad (*Óváros*)

(A *község* a [bosznia-hercegovinai](#) közigazgatási rangsor negyedik szintjén van, az állam, az entitás és a kanton után).

A fővároshoz hasonlóan az egyes községeknek is megvannak a saját önkormányzatai, beleértve a vezetőt és a különböző községi vállalatokat. A sarajevói községi önkormányzatok szerepe azonban a sarajevói városi kormányzat léte miatt nem olyan jelentős, mint az ország többi településén.

Szarajevó községei tovább oszlanak *helyi közösségekre* (*mjesna zajednica*). Ezeknek azonban már csak nagyon kis gyakorlati jelentőségük van a város igazgatásában.

Amikor a helyiek Sarajevóról beszélnek, általában közigazgatásilag hozzá nem tartozó külvárosait is ideértik. Ezeket tulajdonképpen a következő öt község alkotja:

- [Ilidža](#) (mintegy 50 ezer lakos)
- Vogošća (kb. 9 ezer lakos)
- Hadžići
- Ilijaš
- Trnovo

Gazdaság

Szarajevó [Bosznia-Hercegovina](#) gazdaságilag legfejlettebb részei közé tartozik. Sokan dolgoznak a gyártóiparban és a turizmusban, de sok embert foglalkoztatnak a különböző kormányhivatalok is. Sarajevóban jelen van az élelmiszer-, textil-, bútor-, gépkocsi-, gyógyszer- és nehézipar. Egyes sarajevói cégek ismert szeszital- és cigarettamárkákat gyártanak.

A fővárosban számos gazdasági intézmény található. Itt van a székhelye Bosznia-Hercegovina központi bankjának, de számos más (összesen 19) banknak is. Itt működik a *Szarajevói Értéktőzsde* is.

A turizmus Sarajevó egyik stabilan növekvő, fő iparága. Az 1984-es *téli olimpia* óta — a háborús éveket leszámítva — a város kedvelt turistacélpont. Sarajevóban kb. 50 jelentősebb szálloda található, köztük a jellegzetes, modern építészeti jegyeket viselő [Holiday Inn](#). A [Lonely Planet](#) Sarajevót a 2006-os év 43. legjobb városlátogatási ötleteként ajánlja. A Szerb Köztársaságban fekvő, közeli *Igman-hegység* síesiklópályái — az olimpia egyik helyszíne — egyelőre inkább a belföldi és a [szerbiai](#) turisták körében népszerűek.

A Sarajevóban megtalálható cégek közül kiemelendő az [Air Bosna](#) légitársaság, a [BH Telecom](#) távközlési vállalat, a [Bosmal](#) és az [Unioninvest](#) építőipari vállalatok, a [Bosnalijek](#) gyógyszeripari vállalat, az [Energo petrol](#) olajtársaság,

az [Avaz](#) és az [Oslobodenje](#) sajtóvállalatok, a *Szarajevói Dohánygyár (Fabrika duhana Sarajevo)* és a *Szarajevói Sörfőzde (Sarajevska pivara)*. A Szarajevóban letelepült külföldi cégek közt van többek között a [Brown & Root](#), a [Coca-Cola Company](#), a [Raiffeisen](#), és a [Volkswagen](#).

Közlekedés

Szarajevói villamos

Szarajevó földrajzi és történelmi okokból viszonylag kis területen fekszik. A nyári hónapokban különösen nehéz [parkolóhelyet](#) találni. A helyiek közül egyesek [kerékpárral](#) közlekednek.

A városnak 7 villamos-, 4 trolibusz-, és 79 autóbuszvonal van (az elővárosokat is beleszámítva). [Jugoszlávia](#) utolsó éveiben [metrót](#) is terveztek, ami soha nem épült meg.

A legjellegzetesebb szarajevói közlekedési eszköz a [villamos](#), amelyet az [osztrák-magyar](#) kormányzat vezetett be [1884](#)-ben, [Európában](#) elsőként. A villamoshálózat 16 km hosszú.

A [vasút](#) szerepe szintén jelentős. A háború előtt a város jelentős vasútipari központ volt.

A szarajevói nemzetközi repülőtér

A *Szarajevói nemzetközi repülőtér* (nemzetközi kódja: SJJ) a várostól néhány kilométerre, délnyugati irányban fekszik. A háború idején fontos szerepet töltött be az ostromlott város humanitárius ellátásában. Ma számos légitársaság indít Szarajevóba menetrend szerinti járatokat, köztük az [Air Bosna](#), a [Lufthansa](#) vagy a [Malév](#).

- [Szarajevo térképe](#)

Média

Szarajevó [Bosznia-Hercegovina](#) médiaszektorának központja. A legnagyobb példányszámú Szarajevóban megjelenő napilapok a [Dnevni avaz](#) és az [Oslobodenje](#). A [Bosznia-Hercegovinai Föderáció](#) televíziója, az *FTV (Federalna televizija)* is itt működik. A helyi rádióadók közül a legnépszerűbb a *Radio Stari Grad*.

Oktatás

Szarajevóban [egyetem](#), 19 [középiskola](#) (9-12. osztály) és 46 [általános iskola](#) (1-8. osztály) működik. Az első nyugati típusú oktatási intézmények az [osztrák-magyar](#) okkupáció után alakultak. Az első szarajevói középiskolát [1887](#)-ben alapították.

Sport

A szarajevóiak legkedveltebb sportja a [labdarúgás](#). A két legnevesebb klub az *FK Sarajevo* és a *Željezničar (Vasutas)*. A másik rendkívül népszerű sportág a [kosárlabda](#). Sokan űzik a téli sportokat is (az első szarajevói síklub már [1928](#)-ban megalakult). A közelben található többek között a Bjelašnica hegység [1984](#)-ben a téli [olimpiának](#) is otthont adó komplexuma.

[2009](#)-ben Szarajevó fog otthont adni a [téli paralimpiai játékoknak](#).

Testvértelepülések

- [Isztambul, Törökország](#)
- [Bursa Törökország](#)
- [Innsbruck Ausztria](#)
- [Baki Azerbajdzsán](#)
- [Budapest Magyarország](#)

Külső hivatkozások

A [Wikimedia Commons](#) tartalmaz *[Szarajevó](#)* témájú médiaállományokat.

A [Wikitravel](#) tartalmaz *[Szarajevó](#)* témájú leírásokat.

- [Sarajevo Guide](#)
- [Szarajevó magyar nyelvű útikalauz](#)

Boszniai Piramisok Völgye

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából.

Ugrás: [navigáció](#), [keresés](#)

A [Bosznia-Hercegovina](#) fővárosától, [Szarajevótól](#) 30 km-re északra levő, [Visoko](#) város mellett, [2005](#) óta folynak intenzív régészeti feltárások. A munkálatokat kezdeményező és vezető [bosnyák Semir Osmanagić](#) régész feltételezése szerint megtalálták [Európa](#) legrégebb és legnagyobb [piramisait](#). Fényképfelvételek készültek a völgyet övező felszíni formákról, s ennek alapján ma már öt piramisalakzatot lehet megkülönböztetni. A Nap (Visočica), a Hold (Plješevica), a Sárkány (Bučki gaj), a Szeretet (Četnica) piramisát, a Föld templomát (Krstac). További kettőt vélelmeznek a ma már Piramisok Völgyének nevezett területen.

A tudományos közvéleményt egyelőre megosztja a furcsa felfedezés, mely könnyen lehet, hogy alaposan átírja a történelemlönyveket. 2008. augusztus 25-30. között tartják Szarajevóban az I. Nemzetközi Boszniai Piramisok Völgye Konferenciát, melyen 40 kutató fog előadást tartani Egyiptomból, Lengyelországból, Magyarországról, Horvátországból, Angliából, Oroszországból és Boszniából.

A bosnyák turizmusnak mindenesetre jót tesz a felfedezés. Évente sok százezer ember érkezik a világ minden részéről az ásatásokhoz, hogy saját szemével láthassa az eredményeket.

é. sz. 43° 59′ 33″, k. h. 18° 10′ 21″43.9925, 18.1725

A hipotézis

Semir Osmanagić amerikában élő bosnyák régésznek, 2005 áprilisában, a Szarajevó melletti Visokóban tett látogatása alkalmával tűnt fel a vidék furcsa földrajzi geometriája: a város fölött magasodó, meglepően szabályos formájú, erdővel borított hegy.

Egy hipotézist állított fel, miszerint a Visocának nevezett hegy nem természetes képződmény, hanem az ősi időkben, ember által épített, vagy átformált alkotás, Európa első piramisa.

Feltárása Piramisok

Nap piramis (Visočica)

Magassága 220 m. Északi oldala-csúcsa a 147 m-es Kheopsz-piramishoz hasonlóan északi Sarkcsillagra néz.

A régészek az alakzatot mind a négy oldalán megbontották, és hasonló kialakítást találtak. A talaj vagy mohatakarás alatt épen maradt breccsaszerű (durva szemű üledékes kőzet) kőtömbök formálása, illeszkedése jól látható. A piramis bejárati platójánál 1×1×1,5 m méretű, pár tonnás konglomerátum kőtömböt is találtak. Az ilyen tömböket, valamint az itt található homokkő lapok sokaságát bontották meg és hordták el a múlt században építkezéseikhez a helyi lakosok. A középső és felső régióban földrengés, tektonikus és eróziós hatások okozta elmozdulások nyomai lehetnek fel. A homokkő lapokat a borításhoz használták. Ez hasonlóság a Khephrén-piramisra, amit egykor szintén borítás fedett.

A helyszínen járt egyiptológusok hasonlóságokat találtak az egyiptomi piramisokkal, s megállapították, hogy helyszínen készült (mesterséges) "betonról" van szó, amihez az Egyiptomban alkalmazotthoz hasonló kötőanyagot használtak, s a felhasznált kövek mérete és megmunkálása is hasonló. A vizsgálatok megerősítették, hogy ez a beton kétszer erősebb a ma használatosnál, a kötőanyag pedig kalciumhidroxid, mely kalciumkarbonáttá alakult át.

Osmanagić szerint a piramist a 27 ezer éve élt elő-[illírek](#) építették.

Hold piramis (Plješevica)

Osmanagić szerint a szomszédos Krizo hegy alatt egy 190 m magas piramis található.Sárkány piramis (Bučki gaj)

A Nap, a Hold és a Sárkány piramis egy háromszöget alkot.

Szeretet piramisa (Četnica)

Föld temploma (Krstac)

6. piramis

7. piramis

Képgaléria

Nap-piramis

Hold-piramis

Feltárás

Stolac, Radimlja síremléke

133 darab középkori sírkő, melyek közül három kereszt, 37 tábla, 33 sírkő tömb és 60 koporsó alakú. Közülük 63 sírkövet faragásokkal, domborművekkel díszítettek, számos motívum ábrázol bordázatot, szalagot, pajzsot karddal, íjat és nyilat, lándzsát, buzogányt, keresztet, valamint emberi és állati figurákat. A sírkövek feliratait a középkorban használatos boszniai írásjegyekkel írták.

